

Hatvan éven át a szépség és az értelem szolgálatában

Mivel Kass János 1927 legvégén született, nyolcvan évét és gazdag munkásságát 2008-ra terjedően is ünnepeltük, a Koller Galéria nagyszabású kiállításától kezdve, a róla és műveiről szóló vagy általa illusztrált legújabb könyvek bemutatásáig. Bensőséges és tartalmas ünnepelés volt ez, hiszen a rokonszenves művész híveinek széles tábora van, beleértve tanítványait, az életmű pedig oly sokrétű, hogy az alkalom kapcsán hol ezt, hol azt a szegmentumát lehetett előtérbe helyezni.

A Vár-béli galéria bemutatta nevezetes grafikai sorozatait, olajfestményeit és szobrait is láthattuk. A rajz ifjabb nagymestere, Orosz István méltán írhatta katalógus-előszavában, hogy „Kass megejtő formaművészete, átgondolt jelképvilága, kompozícióinak öntörvényű geometriája, rafinált zenei építkezése mind-mind, akár külön is releválnák a jelen-tős művészt, a lényeg azonban mélyebben van. Az ellibbenő könyvoldalak, a mulandó papírlapok mögött a rajzok ezer erős gyökérrel kapaszkodnak abba a valamibe, amelyre jobb szót, mint kultúra most éppen nem talál szót.”

Az előszót követő tanulmány, Winter Ádám írása, Kass János művészetének a másik alapvető jellegzetességére mutat rá. Kass „homo eticus”. Azaz: „aktívan élte meg az elmúlt hatvan alkotói évét, mint művész és mint a közéletre, az emberi, közösségi viszonylatokra és viszonyrendszerekre érzékenyen figyelő, azokra iróniával reagálni és véleményt alkotni képes ember. A valóság brutalitását soha nem tudta elfogadni. Úgy gondolta *törekedni kell a jóra*, minden körülmények között meg kell maradnia az élni akarás vágyának.”

Kass nagy témákhoz nyúlt. Az ember tragédiájához, a Psalmus Hungaricus-hoz, a bar-tóki Kékszakállúhoz, az Ótestamentumhoz, hírneves fejeivel pedig egy-egy gondolat vizuális megjelenítésére teremtett alkalmat.

S milyen sokfélék e grafikai lapok. A *Psalmus Hungaricus* sorsán kesergő, ellensége fejére Isten haragját követelő Dávidja mintha Szalay Lajosnak lenne *hommage*, a *Kékszakállú herceg vára* sorozat letisztult és markáns, az ótestamentumi lapok asszír dombor-művek méltóságát vegyítik ráérezett, balladás lírával, a *Festő galambbal* című lap Picasso előtt tiszteleg. Hogyan írja a kortárs-barát költő, Juhász Ferenc?

„Kass János mérhetetlen szorgalmú és szeretetű művész. Találékonyasága, agy-figyelme és kezeinek, kegyelmes ujjainak pontos és biztos szigora és szerelme, merev fehér, áttetsző fejjömbjeinek, a lét-buborékoknak belső virágzása, szerkezet-rajzainak szilánkhelyei és imádkozó sáska rajzgepei, vérből és gyászból aszalódott és feketült illusztrációi: telitalálatok.”

*

Kass János Szeged fia. Itt cseperedett fel, a család által alapított Kass-szállóban, amíg ezt a gazdasági világválság tönkre nem tette. Gyerekként mindent telerajzolt vasalószénnel:

falat, papírost. A krach után Pestre került a család. De Szeged Kass Jánost nem ereszti. Mint mondotta: „Fél évszázad mezsgyéjén túllépve egyre foglalkoztatott munkáim utóélete. Szeretném, ha életművem együtt maradna. Kerestem a helyet, az öblöt, a kikötőt, ahol horgonyt vethetek. Az ember alkotásai papírhajók, melyeken üzeneteket küldünk egymásnak. A műalkotás, éppen mert ilyen palackposta, az idő múltával még értékesebbé válik. Ez a remény éltet. Ilyen gondolatokat szövögetve ajánlottam szülővárosomnak, Szegednek munkásságom darabjait, s hiszem, hogy ezek beépülnek nemcsak a város művészetébe, de egész kultúránkba.”

A Kass Galéria 1985-ben megnyílt a Széchenyi térről nyíló Vár utcában.

Amikor 2008 október elsején a budai Litea könyvesboltban mutattuk be a szegedi Mozaik Kiadó bibliofil kötetét, a *Szintézis*-t, Tandi Lajosnak a szegedi Bába és Társa kiadónál megjelent *Tizenkét tétel Kass János művészetéről* című, gazdagon illusztrált könyvét, a Gál József-féle Kass-bibliográfia második kötetét, továbbá a Mozaik tankönyvsorozat utolsó, frissiben elkészült darabját, a jó hangulatú ünneplés végén a Litea vezetője, Bakó Annamária csokoládétortát nyújtott át Kass Jánosnak, amin nem csak 80-as szám díszelgett, hanem a régi Kass-vigadót ábrázoló színes levelezőlap ehető (!) reprodukciója.

Ez a levél látható Tandi Lajos könyvének az elején is. A szerző tizenkét fejezetben kísérel végig Kass János nyolcvan évét, napjainkig. Feltárul a gazdag életmű, a grafikai sorozatokon át a tipográfiáig és könyvtervezésig, a bélyegtervekig, szobrokig, film-animációs munkákig. Hatalmas oeuvre, s a mester ma is dolgozik, szívét-lelkét adja minden tollvonásába. Mint mondja, ő maga a „toll hegye”.

Levélpapírként a madarakkal beszélgető Szent Ferencet ábrázoló rajzát használja. Nem véletlen. A rajz, a kép olyan világnyelv, amit mindenki ért. Kass János a kor kérdéseire a kultúra és a humanitás szellemében veti papírra mindannyiunkhoz szóló válaszait.

London, 2008. október 24.

Sárközi Máttyás

